

OVER DE KIJKWIJZER EN ANDERE HULPMIDDELEN (3)

In het vorige artikel werd beschreven wat we kunnen verstaan onder de verschillende termen voor hulpmiddelen om het zelfstandig/zelfverantwoordelijk werken van leerlingen te bevorderen/ondersteunen. In dit laatste artikel voorbeelden van kijkwijzers en zovoort en een omschrijving van de toepassing binnen de doelgroep waarvoor ze gemaakt zijn, in dit geval een vmbo-klas. **Door: Hans Dijkhoff**

Het invoeren van hulpmiddelen in de gymles gaat eenvoudiger dan je denkt. Immers in andere lessen zijn leerlingen al gewend om met schriftelijke opdrachten te werken.

Tijdens een stagebezoek kregen de KBL-leerlingen les van een student van de Amsterdamse ALO. Deze deelde de zaal in drie vakken in en liet deze toen van materiaal voorzien door de leerlingen. Ze gebruikte een drietal taakwijzers, welke simpel waren. Iedere groep kreeg het eigen formulier met daarop ge-

Elkaar onder krijgen

tekend waar wat moest komen te staan. Dit spaarde een hoop uitleg uit. Voor bewegen en muziek moesten enkele banken worden neergezet als afscheiding; voor judo moesten zowel de kleine als de dikke matten worden neergelegd.

INTRODUCEREN

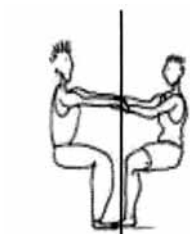
Om leerlingen vertrouwd te maken met dit soort hulpmiddelen is dit een prima begin en het is goed het daarbij te laten. De opdracht om spullen klaar te zetten is op een andere manier gegeven. Het leert de leerlingen om met een groepje zelfstandig ergens voor te staan. Je ziet ook meteen wie de haantjes-de-voorste zijn. In zeer korte tijd stonden de spullen op de gewenste plek.

In deze les ging de stagiair nog iets verder.

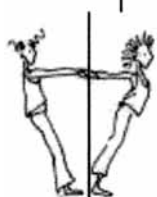
Ze legde bij het onderdeel acrogym enkele kijkwijzers neer met daarop vormen met tweetallen. Makkelijke kijkwijzers zijn de plaatjes acrogym omdat er vaak alleen tekeningetjes van eindsituaties op staan. In dit geval werden ook principes uitgelegd (zie voorbeeld 1).

VEILIGHEID

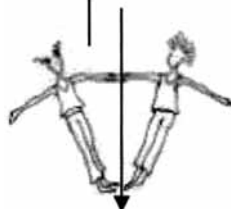
Van te voren had de stagiair aan de leerlingen duidelijk gemaakt waar ze op moesten letten, zodat het veiligheidsaspect benadrukt werd. Dat is essentieel als in de kijkwijzer niet aangegeven staat op welke wijze je moet opstappen, hoe je een steunpunt zoekt, in evenwicht blijft enzovoort. Kortom: als in de kijkwijzer een stapsgewijze opbouw van (veiligheids)principes ontbreekt, ontcom je er niet aan om deze informatie op een andere wijze

KIJKWIJZER ACROGYM**Hang -en tegenhang principe**

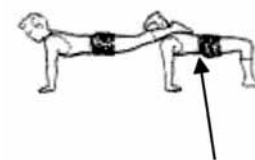
Je houdt elkaar in evenwicht bij deze oefeningen.

Tactiek

Je werkt zoveel mogelijk met je lichaamsgewicht en zo min mogelijk met je spierkracht.

In het loodprincipe

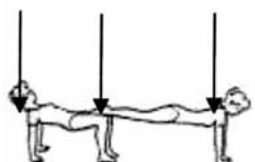
Er wordt voor gezorgd dat de steunpunten zich zoveel mogelijk loodrecht boven elkaar bevinden.

Er wordt NIET gesteund op de onderrug!

Tactiek

Er wordt zo min mogelijk spierkracht gebruikt.

De bovenste partner steunt zoveel mogelijk loodrecht op de dragende lichaamsdelen (steunpunten).

De basissteun blijft zo stabiel mogelijk.

Voorbeeld 1: kijkwijzer met uitleg principes

te verstrekken. Dit is ook een van de redenen dat werken met dit soort vormen de leerkracht niet overbodig maakt. Er is in een les altijd iemand nodig die het overzicht houdt en de kwaliteit waarborgt. Laat dit nu net de docent LO zijn!

Bij het onderdeel stoeien legde de student kort uit wat verwacht werd. De leerlingen hadden daarna de vrijheid om zelf te ontdekken welke mogelijkheden er zijn om iemand op de rug te krijgen en te houden. Als het nodig was, kon op de kijkwijzer gekeken worden of de greep goed was. Ook hier werd de veiligheid (in wezen het omgaan met respect voor elkaar) benadrukt.

Op het moment dat een leerling over de schreef ging, greep de stagiair onmiddellijk in. Juist dat soort momenten is mooi om leerlingen op hun verantwoordelijkheden te wijzen. Daarnaast vinden ze het heel prettig om te horen of ze het goed doen, dus kregen als 'goed zo!' of 'dat swingt!' werkten behoorlijk motiverend. Tevens geven ze aan dat je als docent betrokken bent en oog op de leerlingen houdt ook al sta je elders in de zaal.

LEREN NADENKEN

Het derde onderdeel was bewegen en muziek. In de inleiding van de les leerde de student de leerlingen vier keer acht tellen aerobics aan. Daarop moesten ze doorborduren. Op papier stond de opdracht beschreven (zie voorbeeld 2).

Dit is een voorbeeld van een lesbrief aangepast aan het niveau van de groep. Een beknopte opdracht waarmee zelfstandig aan de slag gegaan kan worden. Epistels werken, zeker bij

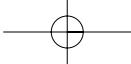
deze leerlingen, niet. De leerlingen moesten eerst doorlezen wat van hen werd verwacht en als ze iets niet duidelijk was met een vraag komen. Vaak komen leerlingen dan met opmerkingen als: 'Ik begrijp er niets van'.

Die opmerkingen werden genegeerd. Alleen op gerichte vragen werd antwoord gegeven. Zo leren leerlingen eerst na te denken en hun vraag te formuleren voor zover ze er zelf niet uitkomen.

Tweetallen, in het loodprincipe

FOTO: HANS DIJKHOFF

Lesbrief: Zelf bedenken 4x8 aerobics

We weten van vorige lessen en de warming-up hoe je telt bij muziek. Deze muziek is opgebouwd in blokjes van 8 tellen. 4 van deze blokjes vormen één blok van 32 tellen.

deel 1= 1,2,3,4,5,6,7,8

deel 2= 1,2,3,4,5,6,7,8

= samen één blok van 32 tellen

deel 3= 1,2,3,4,5,6,7,8

deel 4= 1,2,3,4,5,6,7,8

Wat moet je doen?

Julie gaan in groepjes van 4 één zo'n blokje van 32 tellen zelf bedenken.

Per persoon verzijn je 8 tellen.

Dit doen we vanuit de basispassen:

1.Bounce: twee benen naast elkaar en door je benen veren

2.Marcheren: twee benen naast elkaar en lopen op je plaats

3.Touch side: bv. gewicht op je linkerbeen; rechtervoet tikt zijwaarts de grond aan en terug; kan ook andersom (gewicht rechts, tik links) of dubbel (om en om)

4.Step touch: bv. stap opzij met rechts, aansluiten met links, stap terug met links, aansluiten met rechts

vanuit de basispassen zijn de volgende uitbereidingen mogelijk:

bounce: halve draai, hele draai, springen, jumping jacks etc.

marcheren: mambo, v-step, a-step, x-step, boogie etc.

touch side: double touch side etc.

step touch: double step touch, grapevine, leg lift, leg curl, knee lift etc.

Kies maar uit en als je andere passen kent of kan verzinnen is dit ook prima, als het maar op het ritme van de muziek past.

Je hebt ongeveer 15 minuten de tijd, daarna laat je het aan de rest van de klas zien.

Succes

Voorbeeld 2 de lesbrief

Belangrijk

Alle hulpmiddelen die worden gebruikt, dienen te zijn afgestemd op de doelgroep. De gebruikte voorbeelden kunnen dan ook niet klakkeloos worden overgenomen voor iedere schoolsoort.

Niet alle leerlingen leren op dezelfde wijze. Het ervaringsleren van Kolb kwam in deze les behoorlijk tot uiting. Kolb onderscheidt (Statt et al., 2001) in Behets (2006) het ervaren, het reflecteren, het begrijpen en het experimenteren. Zo zijn er doeners, denkers, dromers en toepassers.

In onze lessen LO kunnen we door het toepassen van verschillende werkvormen de leerlingen laten ervaren welke van de vier leerstijlen het meest bij hen aansluit en ze zo leren dat een motorisch probleem op verschillende manieren te benaderen is. In deze les was duidelijk te zien dat leerlingen verschillen in wijze van aanpak. Van belang is wel dat de docent in de gaten houdt dat leerlingen niet blijven hangen bij alleen maar uitproberen, of dat leerlingen alleen maar kijken hoe klasgenootjes het doen.

SLOT

In deze serie artikelen heb ik een onderscheid gemaakt tussen kijkwijzers, taakwijzers, observatiewijzers, lesbrieven en evaluatieformulieren, daarvan een definitie gegeven en aangege-

ven waarvoor ze kunnen worden ingezet. Op ieder niveau kan ermee worden gewerkt als de inhoud maar is aangepast aan de doelgroep. Ik hoop dat collega's hun voorbeelden willen sturen naar de redactie.

Literatuur

Behets, D. (2006) *Didactiek van het bewegingsonderwijs*.

Leuven, ACCO.

Faber, K. (2001) *Bewegingsonderwijs op maat*. Baarn, HBuitgevers.

Statt, E., Plummer, O. & Marinelli, R. (2001) 'A circle in learning of sport instruction' in *Joperd*, 72, 34-37.

Timmers, E. en Mulder, M.J. (2006) *Didactiek voor sport en bewegen*. Baarn, de VRIESEBORCH

Hans Dijkhoff is docent didactiek aan de Hogeschool van Amsterdam, afdeling ALO.

Correspondentie: h.dijkhoff@hva.nl

EN VERDER

